

De derde wet

| Solicited Comments

In deze rubriek worden lezers door de redactie uitgenodigd te reageren op recent in dit blad verschenen artikelen.

*Redacteur: Ferdinand Verhulst
e-mail: f.verhulst@uu.nl*

Het onderstaande is een reactie op het artikel 'TIMSS 2007 — Feiten en meningen' van Jan van de Craats uit het NAW-septembernummer.

Als onderzoekers van het Nederlandse aandeel in TIMSS, willen we graag reageren op het artikel van Jan van de Craats waarin hij stelt dat de resultaten van TIMSS-2007 niet representatief zijn voor de gehele populatie van Nederlandse basisschool leerlingen van groep 6. De gegevens zouden niet representatief zijn omdat Nederland vervangende scholen nodig had om te kunnen voldoen aan de internationale responseis van 85%. Ook heeft Nederland op twee scholen na, geen 50% respons zonder vervangende scholen behaald. Hij trekt deze conclusie vooral op basis van het speciale 'vlaggetje' in de internationale rapporten.

De internationale coördinatie van TIMSS (zie <http://timss.bc.edu>) heeft een zeer duidelijke regel: als een land niet aan de responseisen voldoet en er twijfels zijn over de representativiteit, wordt het land niet opgenomen in de internationale ranglijsten. Nederland heeft een respons behaald van 95%. Van de Craats heeft gelijk als hij zegt dat deze respons tot stand is gekomen door deels gebruik te maken van vervangende scholen. Dit heeft echter geen invloed op de representativiteit van de gegevens, zoals blijkt uit het volgende. In elk land wordt een gestratificeerde steekproef getrokken van 150 basisscholen plus voor elke school twee vervangende scholen. Het trekken van twee vervangende scholen is nodig omdat verschillende landen (waaronder Nederland) zonder de mogelijkheid tot vervanging, de 85% respons niet kunnen halen. In deze landen zijn scholen namelijk niet verplicht om aan onderzoek mee te doen. Om te voorkomen dat door de vervanging vooral 'goede' scholen zouden mee doen, worden de originele scholen en de vervangende scholen gelijktijdig getrokken. Vooraf is vastgesteld welke school door welke school vervangen mag worden als de eerste school weigert. De vervangers zijn gelijk aan de originele school voor wat betreft de kenmerken waarop gestratificeerd is, zoals schoolgrootte en kenmerken van de leerlingpopulatie. Bijvoorbeeld een school met relatief veel achterstandsleerlingen wordt, als deze weigert mee te doen, vervangen door een school met een vergelijkbaar aandeel achterstandsleerlingen. Daarnaast wordt door TIMSS vereist dat 50% van de originele scholen in ieder geval mee doet.

Nederland heeft inderdaad dit keer op twee scholen na niet aan de eis van 50% zonder vervanging voldaan. Gelukkig voor alle schoolleiders, groep-6-leerlingen en hun leerkrachten die wel hebben meegedaan, is Nederland opgenomen in de internationale ranglijsten, weliswaar met een extra vlaggetje. De Nederlandse TIMSS data van 2007 is volgens TIMSS niet alleen representatief omdat de gerealiseerde steekproef op een aantal belangrijke schoolkenmerken overeenkwam met de originele steekproef, maar ook omdat de gemiddelde Nederlandse toetscore op de toets een lage standaardmeetfout heeft. Dit laatste betekent dat de toetscores van de leerlingen dicht bij elkaar liggen. Uit latere analyses is gebleken dat het aandeel 'rekenzwakke scholen', zoals vastgesteld door de Onderwijsinspectie, in TIMSS ook niet lager is dan landelijk. In Nederland weigeren schoolleiders niet omdat ze bang zijn voor slechte resultaten. Scholen hebben het meestal gewoon te druk, willen hun leerlingen niet te vaak toetsen of hebben geen zin om aan een onderzoeksproject mee te doen.

Als in Nederland alleen maar sociaal wetenschappelijke, kwantitatieve studies met 85% respons, serieus zouden moeten worden genomen, zoals Van de Craats suggereert, dan zou er heel weinig overblijven. Zeker als het onderwijsonderzoek betreft. Goed nonrespons-onderzoek is in dit geval veel belangrijker. Gelukkig weerhoudt zijn kritiek Van de Craats er niet van om de andere TIMSS-resultaten over

bijvoorbeeld attitudes van leerlingen in het artikel wel serieus te nemen.

Het voornaamste doel van het artikel van Van de Craats was om aan te tonen dat het met het realistisch rekenonderwijs in Nederland niet goed gaat. TIMSS biedt volgens ons te weinig diepgaande informatie om een oordeel te kunnen vellen over realistische rekenmethoden.

TIMSS laat zien dat er een lichte dalende trend is in leerprestaties in Nederland. Andere internationale studies zoals PISA-2006 (verschillende vakken in voortgezet onderwijs) en PIRLS-2006 (leesonderzoek in groep 6) laten ook enige achteruitgang voor Nederland zien. Wij vermoeden dat de daling in onderwijsniveau breder is dan alleen rekenwiskunde. *Martina Meelissen & Marjolein Drent, Universiteit Twente*

